

POSTAWY RODZICIELSKIE A WYCHOWYWANIE DZIECKA

Opracowała :
Dorota Brylska – Ziótkowska
Wicedyrektor Gimnazjum nr1

Kilkunastolatki z wolna wkraczają w świat ludzi dorosłych nadal potrzebują wsparcia i obecności rodziców w swoim życiu. Mając dziecko w wieku gimnazjalnym, warto pamiętać, że w dalszym ciągu rodzina stanowi dla niego ważne środowisko rozwojowe, gdyż tutaj jest ono otaczane indywidualną opieką i tutaj są zaspokajane jego podstawowe potrzeby.

„**POTRZEBA**” – to „brak czegoś”. Psychologia wyróżnia kilka poziomów podstawowych potrzeb, należą do nich: potrzeby biologiczne (zaspokojenie głodu, pragnienia, oddychania, bezpieczeństwa ciała) i psychiczne (potrzeba uznania, akceptacji, przyjaźni, przynależności, miłości, osiągnięcia sukcesów).

Jedną z podstawowych potrzeb dziecka jest potrzeba życzliwości, ciepła i miłości. Zaspokojenie ich sprawia, że dziecko rozwija się szybciej i lepiej, gdyż ma zapewnione poczucie bezpieczeństwa, jest uchronione od lęków i zaburzeń równowagi psychicznej. Dziecko potrzebuje dobrego kontaktu z rodzicami, ich czujności i współdziałania, gdyż wpływa to na kształtowanie się pozytywnego obrazu samego siebie i obrazu świata. Aprobata i oznaki zadowolenia rodziców z osiągnięć rozwojowych dziecka zaspokajają jego potrzebę zaprezentowania się jako jednostki niepowtarzalnej i indywidualnej. Toteż dawanie dziecku rozumnej swobody i nie ograniczanie poczynań sprawia, że dziecko jest bardziej samodzielne i aktywne. Otaczanie szacunkiem wysiłków i osiągnięć dziecka na miarę jego wieku rozwojowego, rozumna krytyka, nie poniżanie, nie naginanie do idealnego, wymarzonego wzoru lecz liczenie się z jego możliwościami i uzdolnieniami wytwarza w dziecku poczucie własnej wartości i wiarę we własne siły, daje pewność siebie i poczucie, że jest się potrzebnym i pożytecznym w świecie. Z drugiej strony nadmierne chęci zaspokojenia własnych ambicji ze strony rodziców powodują ciągłą krytykę dziecka, które wzrasta z silnym poczuciem winy wobec najbliższych osób, jeśli tylko nie może wypełnić narzuconych sobie zadań.

Do rozwoju pełnej osobowości dziecko potrzebuje **WZORU** zachowania się i postępowania, który powinni dostarczyć mu dorośli. Rodzice są dla dziecka ważnymi reprezentantami świata dorosłych i społeczności ludzkiej, toteż są oni pierwszymi wzorami, z którymi się ono identyfikuje i utożsamia. Dom rodzinny jest swoistym środowiskiem wychowawczym i kulturowym, w którym kształtują się wzory postępowania i tworzą elementy osobowości społecznej dziecka. Dom jest pierwszą i najważniejszą „szkołą” – wychowuje na długo przed rozpoczęciem nauki szkolnej – uczy reagowania na różne sytuacje i kształtuje określone sposoby postępowania.

POSTAWY RODZICIELSKIE – czyli tendencje do charakterystycznych zachowań wobec własnych dzieci – mogą sprzyjać lub utrudniać zaspokajanie potrzeb dziecka. Można wyróżnić następujące postawy rodzicielskie: **kochającą, ochraniającą, wymagającą, odrzucającą, zaniedbującą.**

Do prawidłowych postaw należy:

- **akceptowanie** i przyjmowanie dziecka takim jakie ono jest z cechami fizycznymi, usposobieniem, możliwościami umysłowymi, łatwością osiągnięć, ograniczeniami i trudnościami
- **współdziałanie** z dzieckiem, pozytywne zaangażowanie się rodziców, zainteresowanie pracą i rozrywkami dziecka, poznawanie jego przyjaciół oraz osób, z którymi często przebywa, aktywne nawiązywanie wzajemnych kontaktów, uważne słuchanie tego, co dziecko chce zakomunikować
- **rozumna swoboda** dawana dziecku, właściwa dla jego wieku, kierowana, coraz szersza, ale z utrzymaniem rodzicielskiego autorytetu

- **uznawanie praw** dziecka i rodziców bez formalizmu, wścibstwa, dyktatorstwa, wzajemny szacunek

Do nieprawidłowych postaw należy:

- **unikanie kontaktów** z dzieckiem, obojętność uczuciowa rodziców, utrzymywanie kontaktu pozornie dobrego, maskowanego prezentami, nadmierną swobodą dawaną dziecku, liberalizmem, brakiem zainteresowania sprawami dziecka, przyzwoleniem na nadmierną i niekontrolowaną swobodę, nieangażowanie dziecka w zajęcia i sprawy domu
- **odtrącanie dziecka**, poszukiwanie zakładu, który przejąłby obowiązki wychowawcze, uwolnił rodziców od niewygody, rozczarowanie dzieckiem, zawiedzenie, urażenie, nie okazywanie uczuć pozytywnych – demonstrowanie negatywnych, otwarte krytykowanie, dyktatorskie podejście, represje, surowe, długotrwałe kary, zastraszanie, brutalne postępowanie, brak tolerancji dla jakichkolwiek niedociągnięć
- **nadmierne wymaganie**, naginanie do wymarzonego przez rodziców ideału, nie liczenie się z indywidualnymi cechami, możliwościami i fazami rozwojowymi dziecka, stawianie wygórowanych wymagań, narzucanie autorytetu, niesprawiedliwe osądzanie, odbieranie mu samodzielności, ograniczanie swobody i aktywności, udzielanie nagan, nakładanie sztywnych reguł, nastawienie na osiągnięcia, przyspieszanie rozwoju dziecka nadmiernymi wymaganiami
- **nadmierne chronienie dziecka**, traktowanie poniżej wieku, nadmierne pobłażanie, niedocenywanie jego możliwości, wyręczanie, niedopuszczanie do samodzielności, uzależnienie od siebie, społeczne izolowanie, trudność w akceptowaniu świadomości, że dziecko może mieć negatywne doświadczenia

Nieprawidłowe postawy rodzicielskie wpływają na rozwój pewnych cech zachowania dziecka i młodego człowieka:

- **postawa unikająca** kontaktu wyrabia w dziecku niezdolność do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych, prowadzi do zaburzeń uczuciowych, niezdolności do wytrwałości i koncentracji w nauce, nieufności, bojaźliwości, jest przyczyną konfliktów z rodzicami, szkołą i prowadzi do wykolejeń
- **postawa odtrącająca** wzbudza agresywność, nieposłuszeństwo, kłótność, kłamstwo, kradzieże, zastraszanie, bezradność, brak wiary we własne siły, niepewność, lękliwość, obsesje, przewrażliwienie, uległość, nadpobudliwość, brak koncentracji, trudności szkolne, społeczne, słabe aspiracje, brak opanowania uczuciowego, frustracje
- **postawa nadmiernie chroniąca** opóźnia dojrzałość społeczną, wzmacnia zależność od matki, kształtuje bierność, uступliwość wobec innych

Innymi czynnikami wpływającymi na niekorzystny rozwój psychiczny dziecka są **BŁĘDY WYCHOWAWCZE I ŹŁE FUNKCJONUJĄCE ŚRODOWISKO RODZINNE.**

Wadliwym typem środowiska rodzinnego jest:

- **rodzina nieprzychylna dziecku** z powodu nadmiernej nerwowości rodziców, trudności materialnych, przemęczenia, alkoholizmu, rozbicia, zdrad małżeńskich lub konfliktów panujących między rodzicami
- **rodzina obojętna**, nic nie czyniąca, aby wychować dziecko, gdyż rodzice mają własne sprawy, pracę, awanse i brakuje im czasu dla potomstwa
- **rodzina rozpieszczająca dziecko** z powodu nadmiernej i nieopanowanej zdrowym rozsądkiem miłości do dziecka
- **rodzina niekonsekwentna** w której brak trwałych i uregulowanych warunków życia, lub gdy zachowania rodziców są przeciwstawne - zależne od nastroju i humoru

Dzieci wychowywane w niekorzystnych warunkach rodzinnych są pokrzywdzone i w wielu sytuacjach muszą odpowiadać za błędy nie popełnione przez siebie. Budzi to poczucie frustracji, odmienności, prowadzi do wzrastania poziomu agresji u dziecka a często przekłada się na brak prawidłowego funkcjonowania w szkole i w domu. Konieczne jest zatem budzenie świadomości rodziców lub inspirowanie do autorefleksji nad stosowanymi metodami wychowawczymi i wypracowanymi postawami rodzicielskimi.